

Aan: Vaste Commissie Justitie en Veiligheid
T.a.v. leden van de vaste commissie Justitie en Veiligheid
Via e-mail: cie.jv@tweedekamer.nl

Datum: 22 februari 2024
Contact: drs. E. van Hoek (evanhoek@npvzorg.nl)
Betreft: **Reactie wetsvoorstel Strafbaarstelling conversiehandelingen (36178)**

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid,

Met betrekking tot het schriftelijk overleg dat gepland is op 29 februari 2024, inzake het wetsvoorstel Strafbaarstelling conversiehandelingen (36178) stuur ik u graag ter overweging een aantal standpunten van de NPV – Zorg voor het leven.

De NPV ontraadt het aannemen van genoemd wetsvoorstel. Uit niets blijkt dat ‘conversie(be)handeling’ in Nederland een probleem is waarbij bestaande strafwetten tekortschieten. De vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid worden echter onder serieuze druk gezet door dit wetsvoorstel. Het is ook de vraag hoe therapeuten hun werk nog kunnen doen onder potentiële patiënten met genderdysforie. Ook worden cruciale termen in het wetsvoorstel noch in de toelichting gedefinieerd en worden seksuele geaardheid en genderidentiteit op een niet nader gemotiveerde manier onder één noemer geschaard. Hieronder worden deze en andere standpunten verder toegelicht.

Probleem ontbreekt

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat conversiehandelingen een groot probleem zijn. Gewezen wordt naar het onderzoek ‘Voor de verandering’. Uit dat onderzoek blijkt echter dat er niets te zeggen valt over de omvang van conversiehandelingen in Nederland. Sterker nog, de onderzoekers vermelden dat het aantal gevallen in ons land, om niet geheel duidelijke redenen, niet telbaar zou zijn.¹

Daar komt bij dat de strafbaarheid van conversiehandeling moet afhangen van de gedragingen die binnen zo’n situatie plaatsvinden. Wanneer er op zo’n moment strafbare gedragingen worden geuit, zoals discriminatie, mishandeling of iemand op oneigenlijke manieren onder druk zetten, zijn bestaande wetten meer dan voldoende om adequate rechtsspraak te garanderen. Er is derhalve geen enkele reden om een extra wet toe te voegen, tenzij de indieners in verre mate willen ingrijpen in fundamentele vrijheden van burgers, zoals die rondom meningsuiting en godsdienst.

Controversiële zorg wordt onaantastbaar gemaakt

Bezorgde naaste wordt dader

Dat men lijkt te willen ingrijpen in, bijvoorbeeld, de vrijheid van meningsuiting blijkt uit het antwoord op de hierboven genoemde kritiek, die ook de Raad van State in haar advies uitte. In reactie hierop meenden de indieners dat vooral het eerste voorgestelde lid van artikel 285ba Sr van meerwaarde is. Immers: ‘... *strafbaar wordt het enkele verrichten van conversiebehandelingen*

¹ Bureau Beke & Bureau Ateno. ‘Voor de verandering’. 2020. P. 18.

*jegens minderjarigen, zonder dat aanvullend moet worden bewezen dat sprake is geweest van een vorm van dwang in de zin van artikel 284 Sr.*²

Dit houdt in dat strafbare gedragingen, volgens de indieners, niet vereist zijn om over te gaan tot strafvervolging. Het plaatsvinden van iets dat kan worden gedefinieerd als een conversiehandeling an sich zal dan al strafbaar zijn. Ook als de minderjarige vrijwillig meewerkt aan de ‘behandeling’ of het gesprek. Wanneer iemand vanuit eigen overtuiging – ook na één of meerdere gesprekken met een naaste of een (pastoraal) vertrouwenspersoon – alternatieve wegen wenst te onderzoeken dan wel bewandelen ten aanzien van diens seksuele- of genderidentiteit, dient die vrijheid een gegeven te zijn. Ook als de persoon in kwestie ervoor kiest iets te “onderdrukken” wat volgens alle professionele lezingen intrinsiek aan die persoon is verbonden. Denk, ter vergelijking, bijvoorbeeld aan promiscuïteit, verslaving, agressiviteit. Als een persoon vindt dat diens eigen seksuele voorkeur of onvrede met het biologische geslacht een probleem is, in welk opzicht dan ook, kan het niet zijn dat het deze persoon wordt verboden zich vrijwillig te richten tot gesprekken of (be)handelingen.

Stevige gesprekken tussen ouder en kind worden in de toelichting nog wel uitgesloten van vervolging, maar hoe zit dat met een bezorgde oom die zijn nichtje wil behoeden voor wat hij ervaart als een ernstige fout in het geval van het starten met puberteitsremmers of het dragen van jongenskleiding? Omdat de memorie van toelichting voor de uitsluitingen van strafbaarstelling slechts enkele hypothetische voorbeelden geeft, blijven er talloze denkbare onschuldige of begrijpelijke situaties over die mogelijk in aanmerking komen voor strafvervolging. Denk hierbij ook aan therapeuten die gesprekken voeren op verzoek van de (minderjarige) patiënt zelf en willen onderzoeken of er sprake is van genderdysforie of een ander probleem met een andere oplossing dan transitie. De therapeut kan hierdoor zijn werk niet meer volledig uitvoeren vanwege de criminaliserende werking die van dit wetsvoorstel uitgaat.

Deze angstcultuur is al ontstaan in Canada, waar zo'n drie jaar geleden een conversieverbod van kracht werd. Als gevolg hiervan worden docenten, therapeuten, en iedere andere persoon die exploratief wil omgaan met de vele verschillende redenen waardoor minderjarigen tekenen laten zien van genderdysforie, nu niet meer gezien als zorgdragers die legitieme vragen stellen over een sociaal construct als genderidentiteit, maar als daders die minderjarigen beschadigen. Als de wetgever een angstcultuur wil voorkomen, is het noodzakelijk om nader te expliciteren welke zaken buiten strafbaarheid vallen en daarbij te reflecteren op ontwikkelingen in het buitenland.

Controversiële zorg

Dat terwijl er voor de minderjarige in kwestie al heel snel opties op tafel liggen die persoonlijk en sociaal zeer ingrijpend zijn, zoals (toekomstige) medische transitie, of opties waarvan nog altijd niet duidelijk is wat de langetermijngevolgen zijn, zoals puberteitsremmers.³

Dat er nog zoveel onduidelijk is over genderzorg bleek ook tijdens een uitzending van Zembla in oktober 2023. Daarin stelden vier vooraanstaande methodologen en een hoogleraar orthopedagogiek dat het onderzoek waar de medische behandeling voor transgender jongeren in Nederland op is gebaseerd niet deugt.⁴

De indieners van het voorgenomen wetsvoorstel willen desondanks strafbaarstelling mogelijk maken voor gesprekken die gedefinieerd kunnen worden als het onderdrukken of veranderen van

² Advies Afdeling advisering Raad van State en reactie van de initiatiefnemers, p. 12

³ The Cass Review. Independent review of gender identity services for children and young people: interim report. Februari 2022. P. 24

⁴ BNNVARA. ‘Nederlandse experts: bewijs genderbehandeling onvoldoende.’ [link](#)

genderidentiteit, terwijl het in werkelijkheid zou kunnen gaan om een bezorgd familielid, therapeut, iemand uit de eigen geloofsgemeenschap, et cetera, die terechte vraagtekens zet bij de ingrijpende weg van een transitie. Met andere woorden: de genoemde methodologen zouden onder bepaalde omstandigheden ook strafbaar kunnen zijn, wanneer zij een persoon met klem wijzen op hun professionele mening over de risico's van een medische transitie.

Ook internationaal groeit de druk op het *Dutch protocol*, zoals onder meer bleek uit de genoemde Zembla-uitzending. Deze behandelvorm is onlosmakelijk verbonden met het voorliggende wetsvoorstel, omdat deze gaat over het al dan niet onderdrukken c.q. veranderen van de genderidentiteit, waarvoor medische transitie een serieuze (en voor veel transgenders zelfs een vanzelfsprekende) optie is. De stevige huidige controversie rondom transgenderzorg laat overduidelijk zien dat een pas op de plaats noodzakelijk is. Om juist dan een verregaand wetsvoorstel in te dienen, dat van gewone zorgverleners en mogelijk zelfs familieleden strafbare daders kan maken, is onverantwoord en gevaarlijk.

Ernstige beperking van verschillende grondrechten

Vrijheid om behandeling te ondergaan geschaad

Daarmee komen we op de vrijheid van meningsuiting die ernstig in het geding komt wanneer dit wetsvoorstel zou worden aangenomen. De rechten van alle betrokkenen bij (vermeende) conversiehandeling worden door dit wetsvoorstel geschonden. Zelfs die van personen die zo'n (be)handeling ondergaan. Uit het genoemde onderzoek 'Voor de verandering' blijkt dat alle respondenten vrijwillig overgingen tot de "behandelingen". Het feit dat de memorie van toelichting steevast over deze vrijwillige participanten spreekt als 'slachtoffers' spreekt boekdelen. Het wetsvoorstel voorkomt dat deze individuen in aanraking komen met mensen die een andere mening zouden kunnen hebben over genderidentiteit, of die zorgen kunnen uiten over de accuraatheid van de zelf-diagnose van de persoon in kwestie.

Een persoon die worstelt met genderdysforie moet echter de vrijheid hebben om zijn of haar ervaren genderidentiteit – al dan niet na consultatie van zelfgekozen personen – te veranderen of te aanvaarden. Het idee dat iemand die een "behandeling" of "consult" wenst te ondergaan daartoe wordt gedwongen, is even onjuist als stigmatiserend richting de persoon in kwestie.

Vrijheid van religie geschaad

Met dit wetsvoorstel worden leiders dan wel leden van geloofsgemeenschappen potentieel dader wanneer zij getuigen van de normen en waarden die gelden binnen hun geloof. Blijkens de memorie van toelichting zou dit bij meerderjarige niet-weldenkende "slachtoffers" kunnen gelden wanneer zij zich ernstig onder druk gezet hebben gevoeld. Voor minderjarigen geldt zelfs dat het feit dát er een "consult" of "behandeling" heeft plaatsgevonden al strafbaar kan zijn. De strafbaarheid geldt in zo'n geval niet voor alle vrijwillige participerende partijen, maar voor de persoon die ingaat op het verzoek van een persoon die zegt te worstelen met de eigen genderidentiteit of genderexpressie.

Vrije beroepsuitoefening in het geding

Voor beroepsprofessionals is het cruciaal hun integriteit te beschermen. Dit betekent een open verkenning van gedachten en gevoelens als basis van ethische en effectieve therapie. Het voorgenomen wetsvoorstel om conversiehandeling te verbieden draagt het risico in zich verkennende therapie strafbaar te stellen of te verbieden. Deze vrees is één van de redenen waarom een soortgelijk wetsvoorstel in het Verenigd Koninkrijk (nog) geen doorgang kon vinden.⁵ De indieners van het wetsvoorstel lijken een genderbevestigende benadering te promoten voor

⁵ BBC, januari 2023. 'What is conversion therapy and when will it be banned?' [link](#)

therapeuten die werken met personen met gendergerelateerde problemen, waardoor een 'huiveringwekkend effect' ontstaat voor verkennend werk. Er is geen wetenschappelijke basis van hoge kwaliteit voor de lange termijn om alleen bevestiging te ondersteunen. Een scala aan therapeutische opties kan onbedoeld en ongewild beperkt worden voor individuen die proberen hun diepste gedachten en gevoelens vrijelijk te verkennen. Daarnaast dienen therapeuten hun professionele overtuigingen te kunnen ontwikkelen en uiten binnen hun werkomgeving en daarbij wettelijk beschermd te worden.

Relatie-ondermijnend

De persoonlijke relatie tussen ouder en kind maar ook tussen verschillende familieleden of betrokkenen om de betreffende persoon heen kunnen onder druk komen te staan. Een bezorgd familielid, docent, jeugdleider e.d., niet zijnde een ouder van de minderjarige, kan als dader worden aangemerkt voor het naar voren brengen van (ernstige) bezorgdheden rondom de vermeende genderidentiteit van de betreffende persoon. Dit ondermijnt vertrouwelijkheid in relaties en creëert een ongewenste angstcultuur.

Gebrek aan definities

Genderidentiteit en genderexpressie

In zowel de wettekst als de memorie van toelichting wordt geen definitie gegeven van genderidentiteit. Gelet op de ernst van de strafmaat die de indieners van deze wet beogen, is het belangrijk om te benadrukken dat dit wetsvoorstel mensen criminaliseert om hun houding ten opzichte van genderidentiteit.

Genderidentiteit is geen seksuele geaardheid. De term 'genderidentiteit' verwijst naar het innerlijke gevoel zich man, vrouw (afwisselend) beiden, of geen van beiden te voelen. Het is iemands innerlijke en individuele ervaring van gender, hetgeen wel of niet kan overeenstemmen met het biologisch geslacht. Gender is een sociaal construct gebaseerd op normen, rollen en eigenschappen. Omdat gender bepaald wordt door samenlevingen en culturen, verandert het begrip door de tijd heen. Het is onzes inziens dan ook volkomen onterecht de begrippen seksuele gerichtheid, genderidentiteit en genderexpressie onder één noemer te scharen.

Onderdrukking

Ook de definitie van onderdrukking is te mager, terwijl dat wel de term is waarmee de mate van strafbaarheid wordt beoordeeld. Te denken valt aan praktijksituaties in een geloofsgemeenschap, zoals sacramenten of rituelen, waaraan alleen onder bepaalde voorwaarden mag worden meegedaan, hetgeen een gevoel van onderdrukking kan opwekken in een bepaald individu die valt onder de te beschermen groepen van dit wetsvoorstel. De vrijheid van godsdienst zou met voeten kunnen worden getreden vanwege een te krappe definiëring van de term 'onderdrukking'.

Tot slot

Inhoudelijk gezien is er geen enkele reden om over te gaan tot nieuwe wetgeving. Integendeel, dit stuit op fundamentele vraagstukken en problemen. We maken ons zorgen over de aard, invloed, methoden en implicaties van deze voorgenomen wet. Wij spreken de hoop en verwachting uit dat u vanuit uw politieke verantwoordelijkheid dit wetsvoorstel afwijst en een open democratisch gesprek over geslacht en gender bevordert.

De NPV is een christelijke organisatie die opkomt voor de zorg voor het leven en ook de grootste patiëntenorganisatie van Nederland. Met een bureau van professionals, rond 48.000 leden en 70 lokale afdelingen met ruim 6.000 vrijwilligers is de NPV actief op de terreinen onderzoek & beleid, advies & toerusting en vrijwillige thuishulp. De NPV onderhoudt een groot netwerk binnen en buiten christelijk Nederland op thema's en projecten rond medische ethiek, met nadruk op begin en einde van het leven (onder andere prenataal onderzoek, zwangerschapsafbreking, palliatieve zorg, euthanasie en het debat rond 'voltooid leven'). Ook voert de NPV jaarlijks onderzoek uit onder haar leden naar kennis, opvattingen en ervaringen over actuele medisch ethische thema's

Hoogachtend,

NPV – Zorg voor het leven

Martijn Schot
interim-directeur